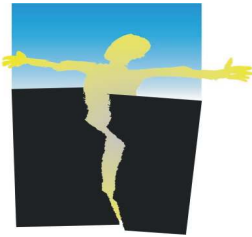

HELSINKI Bulletin

Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji

Rige od Fere 20, 11000 Beograd, Srbija
tel./fax +381 11 30 32 408; e-mailoffice@helsinki.org.rs;
www.helsinki.org.rs

Br. 52 • Decembar 2009.

Huliganstvo: sa političkog na sportski teren

Brutalan raspad Jugoslavije iznedrio je nasilje koje je postalo model življenja. Na zaokruživanju Srbije kao etničke države, strateški nakon 5. oktobra 2000. godine najviše su uradili Vojislav Koštunica, SPC i čitav blok raznih udruženja koji su srpskom nacionalizmu dali novu formu. Dva Koštuničina premijerska mandata obeležena su brojnim incidentima protiv svih manjina (najintenzivnije tokom 2004. i 2005. godine), posebno u Vojvodini, što je dovelo i do internacionalizacije vojevodanskog pitanja. Osim toga, politika nekažnjivosti je dodatno ustoličila nasilje na kome su odrasle brojne mlade generacije. To je dovelo do poremećaja vrednosnog sistema i stalnih tenzija u društvu. Aktuelna faza konstituisanja Srbije kao države i njeno profilsisanje na težnji ka evropskoj budućnosti, praćeno je i dalje osporavanjem ili otporom prema toj orijentaciji. Upravo grupacije koje su posebno bile aktivne za vreme mandata Vojislava Koštunice sada deluju na toj liniji, odnosno na legitimizaciji nacionalističkih ciljeva.

Vojislav Koštunica je nedavno, povodom postojanja radikalnih desnih grupa u Srbiji, dao sledeće objašnjenje: "U Srbiji nije postojao fašizam ni profašističko raspoloženje u narodu ni kada je fašizam vladao u velikom delu sveta i kada nam je zemlja bila pod fašističkom okupacijom. Reći da danas postoji fašizam u srpskom narodu i srpskom društvu je gnusna laž".¹

¹ *Pečat*, 2. oktobar 2009. Vojislav Koštunica je poznat i po tekstu koji je napisao za glasilo *Obraz* u kome piše: "Osnovna zamisao

Rehabilitacija četništva i pripadnika Ravnogorskog pokreta je takođe deo strategije negiranja postojanja fašizma u Srbiji, kako sada, tako i za vreme Drugog svetskog rata. Istovremeno, nikad se ne propušta prilika da se ukaže na ustaštvo i stradanje Srba u Jasenovcu, što je pre svega u funkciji opravdavanja onog što se desilo devedesetih. U tom smislu je formulisana i kontratužba protiv Hrvatske za genocid nad Srbima u periodu od 1991-1995.

Aboliranje kolaboracionista i četnika dodatno jača naslednike tih ideologija, jer u odnosu prema njima nije uspostavljena vrednosna distanca. Njihovi ideološki naslednici sada su glavni protivnici evropske Srbije. Preko njih deluje konzervativni politički blok, koji je u međuvremenu donekle umio svoju retoriku.

unutrašnjih granica druge Jugoslavije bila je da se Srbija učini manjom nego što jeste, a druge republike učine većim nego što one stvarno jesu". (Tamara Kaliterna, *Helsinška povelja*, br.127-128, januar-februar 2009).

Vladajuća koalicija je tokom 2009. godine borbu protiv nasilja uvrstila u svoje prioritete, što je već dalo i neke rezultate. To je uostalom bio i jedan od uslova za uključivanje Srbije u šengenski vizni sistem. Ubistvo mladog Francuza Brisa Tatona bila je kulminacija nasilnog ponašanja i državni organi od tada nisu samo deklarativno protiv nasilja, već se preduzimaju i neke konkretne mere (hapšenja, optužnice i sl).

Promovisanje četništva kao antifašizma

Nakon 5. oktobra 2000. godine veoma vešto i sistematizovano je plasirana teza da je četništvo antifašistički pokret s desna, odnosno da je Srbija imala dva antifašistička pokreta - s leva i s desna. Međutim, vremenom partizanski pokret je marginalizovan, a svi relevantni datumi vezani za njega su izbrisani iz kolektivne memorije, uključujući i 20. oktobar, dan oslobođenja Beograda. Time je antifašizam kao vrednost degradiran do mere da više nije deo "kolektivnog identiteta".

Antifašizam je izjednačen sa komunizmom, ne samo u Srbiji već i skoro svim istočnoevropskim zemljama, koje su nakon Drugog svetskog rata bile pod sovjetskom dominacijom. Zato je antikomunizam poslužio da se antifašizam u ovim zemljama marginalizuje i obezvređuje. Nakon pada Berlinskog zida i njihovog priključenja Evropskoj uniji, na njihovu inicijativu (pre svega, baltičkih zemalja i Poljske) nametnuta je rasprava unutar EU i doneta je deklaracija koja izjednačuje komunizam i nacizam. U tom smislu ove zemlje osporavaju 9. maj kao Dan oslobođenja Evrope, odnosno one ga

tretiraju kao dan njihove okupaciju od strane SSSR. To je isprovociralo reagovanje Rusije, koja optužuje postokunističke zemlje za revizionizam.

Moskva, Rusija 2006, "НЕ ГЕЀ ПАРАД"

Na tom tragu ruski predsednik Dmitrij Medvedev je posetu Srbiji iskoristio da i iz Beograda pošalje poruku o istorijskom revizionizmu. Takođe, zbog njegove posete, 20. oktobar je u kolektivno sećanje vraćen kao dan kada je Beograd oslobođen, u čemu je osim partizana učestvovala i Crvena armija.

Međutim, to nije promenilo dominantni stav u odnosu na fenomen oživljavanja neonacizma i fašizma. Četništvo i njegova ideologija velikosrpstva, kao i ljotićeveci, nedićevci i dalje ostaju aktuelno izvorište inspiracija svih desnih grupacija na društvenoj sceni.

Instrumentalizacija navijača

Ono što se često naziva huliganstvom, ekstremizmom (izrazi kojima se bitno prikriva realno stanje stvari), ustvari je nasilje koje je ideološki potkovano. To važi i onda kada su počinioci maloletni, jer njihovi lideri i neformalne vođe, plaćenici i nalogodavci iz delova određenih političkih krugova (kao i onih bliskih SPC), imaju vrlo jasan cilj i ideološki precizno usmeravaju to nasilje mladih. Ministarska za sport Snežana Marković - Samardžić, ističe: „Uglavnom, pokazalo se da policija hapsi, a pravosuđe kaže sledeće – sudovi puštaju. Samo 2,4 odsto ljudi je osuđeno“.

„Postoje ekstremističke podgrupe, koje jesu povezane sa navijačima, ali možda i nisu ... Negde tu možda, bar ja tako zamišljam, stoje ideolozi. Ideolozi nasilja. Oni mogu, naravno, biti i politički

ideolozi u smislu protagonista neke baš političke ideologije, poput nacizma, na primer, šovinizma, a mogu biti prosto ideolozi neke teške konzervativne priče“.²

Novinarka TV B92, Brankica Stanković, je u svojoj emisiji *Inasajder* otvorila pitanje karaktera „huliganstva“ u Srbiji. Iznela je niz informacija o sportskim klubovima, navijačkim grupama, njihovim organizatorima, napadima u kojima su učestvovala, kriminalnim dosijeima „vođa“ navijača i pozadini tih incidenata. Nakon emitovanja, novinarki je upućeno više drastičnih pretnji, uključujući i pretnje smrću. Državni organi su se oglasili saopštenjima u kojima su osudili pretnje, uhapsili su više osoba identifikovanih u incidentima na stadionu, a pokrenut je i postupak za zabranu ekstremnih navijačkih grupa Partizana, Crvene zvezde i Rada.

Porast nasilja na sportskim terenima može se pratiti od kraja osamdesetih kada je i došlo do provale nacionalizma u društvu (tokom osamdesetih nije bilo takvih incidenata na stadionima). Ali kada su navijačke grupe i sportski tereni postali uporišna tačka režima i paradržavnih segmenata sistema, taj nasilnički model se reprodukovao i opstao do danas (uz sumnju da nije reč samo o modelu ponašanja koji se reprodukovao sam od sebe, već da je delo interesa političkih i tajkunskih klika). Devedesete su već imale ustoličene navijačke grupe – Grobare, navijače Partizana koji su se oslanjali na engleski model navijanja (klub Čelzi) i Delije, navijače Crvene zvezde inspirisane italijanskim načinom navijanja.

² *Vreme*, Snežana Marković-Samardžić, *Lice i naličje huliganstva*, 29.10.2009.

Ove navijačke grupe su ideološki po pravilu, agresivno nacionalističke – instrukcije dobijaju upravo od takvih režimskih i opozicionih aktera. Preko utakmica te grupe su se povezivale sa sličnima u inostranstvu (Delije sa navijačima Spartaka iz Rusije, i Olimpijakosa iz Grčke – spajalo ih je i pravoslavlje). Danas su nove generacije na stadionima mnogo nasilnije, što se najviše duguje navijačima United Force (povezani sa *Krv i čast*) za koje se vezuju najteži zločini na utakmicama, unošenje noževa i pištolja.

Sa druge strane, postoje grupe koje su samoorganizovane, za koje se ne može precizno utvrditi „kome bi išli na ruku“, osim sopstvenom pogledu na svet i rasističkim uverenjima. Međutim, opet postoji senka sumnje da i ove grupe uživaju podršku „iz senke“, jer do sada njihov rad nije sankcionisan. Organizacija Nacionalni stroj nije zabranjena (postupak je još uvek pred Ustavnim sudom). Lideru Nacionalnog stroja Goranu Davidoviću Fireru je ukinuta presuda zbog širenja rasne, verske i nacionalne mržnje i to na osnovu žalbe da su dokumenta tokom suđenja bila pisana latinicom.

Mladen Obradović i Miša Vacić lideri Obraza i 1389 nisu procesuirani zbog pretnji LGBT populaciji koje su nekoliko mesecu pred održavanje Parade ponosa prenosili svi mediji u Srbiji.

Profili radikalno-desničarskih grupa

Posmatrano sa stanovišta ideologije i prakse, ultradesničarske i neonacističke organizacija u Srbiji mogu se podeliti na dve struje. Jedna struja otvoreno propagira nacizam sa jasnim rasističkim programom, načelima i metodama borbe (kao što su *Nacionalni stroj* i *Krv i čast*). Druga struja veliča pravoslavlje – ona je antikomunistička, jer svoj fašizam propagira kroz satanizaciju antifašističkog nasleđa zemlje, kao i njen multinacionalni i

multikonfesio-nalni karakter.³ U drugu struju se mogu svrstati *Obraz*, *Srpski narodni pokret 1389*, Udruženje *Naši*, ali i *Dveri*. Ova organizacija (*Dveri*) se predstavlja kao istinska patriotska organizacija, a njeni pripadnici se ograđuju od nacističkih sadržaja, ali im ne predstavlja problem da iste brane i da se oglašavaju u njihovu odbranu. Sabor srpski *Dveri*, saopštio je povodom smrti Brisa Tatona: "Ovaj tragičan događaj bacio je veliku senku na ugled našeg naroda iako smatramo da oni koji su ovaj zločin izvršili nemaju pravo da se predstavljaju kao Srbi ... Pozivamo i državne službenike i medije da ovu situaciju ne koriste za neosnovanu hajku na pripadnike nacionalnih i pravoslavnih udruženja, na hajku protiv navijača i izjednačavanje istih sa huliganima".⁴

Zajedničko u ideologiji pomenutih organizacija jeste: antidemokratija, antiliberalizam, antikomunizam i autoritarni nacionalizam (uz rasističke sadržaje kod Nacionalnog stroja i Krvi i čast). Ako postoji sličnost u ideologiji, to znači da postoji sličnost i u metodama delovanja grupa koje je propagiraju.

Srpski sabor ***Dveri*** je ultradesničarska organizacija koja se najviše bavi propagandnom delatnošću (časopis *Dveri srpske* i projekat Pokret za život čiji su osnovni ciljevi homofobična i antiabortus kampanja). *Dveri* su i inicijator osnivanja **Srpske mreže, Sabora srpske omladine i Svetosavske škole**. *Srpska mreža* okuplja veći broj pravoslavnih organizacija, ali i onih koje su

³ Antikomunizam je preklapajuća ideološka karakteristika ove dve struje kao i elementi klasičnog fašizma koji postoje kod *Obraza* i *1389*.

⁴ *Pečat*, 2. oktobar 2009

najavljivale razbijanje Parade ponosa u Beogradu. Udruženje *Naši* je direktno pretilo LGBT populaciji mesecima pre najavljene povorke. *Naši* su poznati i po incidentima u Arandelovcu kada su njihovi aktivisti prekinuli tribinu Peščanika. U Pančevu je i u martu 2008. godine, desetak pripadnika *Dveri* prekinulo tribinu. Branimir Nešić, jedan od osnivača *Dveri* je operativni urednik glasila SPC *Pravoslavlje* (episkop bački Irinej je predsednik uređivačkog odbora), dok se članstvo *Dveri* (Boško Obradović, Lidija Glišić) poklapa sa redakcijom *Pravoslavlja*. Promoteri *Dveri* su i sajt Nove srpske političke misli koji prenose njihove tekstove.⁵

U svojim proglasima *Dveri* ističu da je prošlo vreme „kafanskog patriotizma, rodoljublja bez sadržine i nacionalnog samozaborava“, te da dolazi „vreme hrišćanske renesanse, nacionalne discipline“, jer „stvari moramo uzeti u svoje ruke, istinu i laž, prijatelje i neprijatelje postaviti na pravo mesto!“⁶

Slični pozivi na nasilje nalaze se i u njihovim saopštenjima povodom statuta Vojvodine: „Srpska Vojvodina je nastala kao autonomija srpskog naroda u okviru Austrougarske sa jednim jedinim ciljem: opstanak srpskog naroda ... Aktuelni srpski režim, nastavljač je titoističke politike razbijanja srpske države ... Nova Matica Srpska, Ujedinjena omladina srpska, narodni tribuni i moderni načini delovanja protiv novog separatističkog režima u Novom Sadu jesu jedina ozbiljna politika u ovom času“.⁷

Nacionalni stroj u svom programu (knjiga „Slučaj Nacionalni stroj“, urednici poziva na očuvanje superiornosti arijevske rase: „Inostrana politika srpske nacionalne države, služiće interesima naše zemlje i naroda, kao i zajedničkom interesu bele Evrope. Smatramo da je vrednost rase osnova za evropsko jedinstvo i unapređenje evropske civilizacije“, „Zalagaćemo se za uvođenje eugenskog programa kao napretka ljudske vrste i zabraniti svaki oblik

⁵ „Ненасилно према хомосексуалцима а ефикасно према промотерима хомосексуализма може да се супротстави само здраво друштво“, (<http://www.nspm.rs/kulturna-politika/elementi-ideologije-homoseksualizma.html>), Vladan Glišić iz *Dveri* na sajtu NSPM)

⁶ *Pravoslavlje*, Boško Obradović, Poslednja odbrana srpskog identiteta, www.pravoslavlje.org.yu

⁷ *Dveri*, saopštenje 1. decembar 2009.

rasnog mešanja. Očuvanje sopstvene rase i nasleđa ne znači porobljavanje ili uništavanje drugih, već prirodno pravo na sopstveni rasni identitet”.⁸

Goran Davidović, „Nacionalni stroj“

Srpska divizija Krv i čast, srpski ogranak međunarodne nacističke organizacije **Blood and Honour**, postoji od 1995, mnoge njihove pristalice su bile u ratovima na Kosovu i u Bosni i njihova misija je, kako navode, da propagiraju „revolucionarnu ideju Nacionalnog Socijalizma bez kompromisa“. Učestvovali su u Vidovdanskom maršu 2009, gde je, kako navode, bilo oko 50 pristalica Nacionalnog stroja koji su posetili Kosovsku Mitrovicu i Gazimestan 28. juna 2009. Na Vidovdanskom maršu su, prema zvaničnom saopštenju Dveri, mogli da učestvuju svi koji se prijave u kancelariji Srpskog narodnog pokreta 1389, a učešće su tada najavili, osim domaćih desničarskih, pravoslavnih i nacističkih organizacija i Ruski obraz, Mlada Rusija, kao i aktivisti iz Grčke i Poljske.⁹ Vođa ogranaka Krv i čast za Srbiju i BiH, **Dragan Petrović Bajba**, uhapšen je u Pragu u oktobra 2009.

Pripadnici klerofašističke organizacije *Obraz*, koja nesmetano deluje od 1992. godine, i **Srpskog narodnog pokreta 1389**, održavaju bliske kontakte sa ruskim fašističkim organizacijama kao što su Ruski obraz

⁸ Davidović, Goran (2006), *Stučaj nacionalni stroj*, Art-Projekt, Zrenjanin. Urednik ove izdavačke kuće je Ivan Danikov, dok je osoba zadužena za marketing u ovoj izdavačkoj kući Dalibor Bubnjević. Bubnjević je i direktor i glavni i odgovorni urednik lista „Zrenjanin“ i „Kikindske novine“, ako generalni sekretar *Banatsko udruženje književnika*, čiji je predsednik Ivan Danikov (e-novine, 15.februarar 2009).

⁹ Vidovdanski marš je tradicionalna hodočasna i humanitarna akcija Srpskog narodnog pokreta 1389 koji se ove godine održava treći put za redom uz blagoslov Srpske pravoslavne crkve. (<http://www.dverisrpske.com/tekst/173985>).

i ruski Nacionalni stroj. Obe organizacije se često kvalifikuju kao „patriotske“.

U osnovnim načelima **Otačastvnog pokreta Obraz** stoji da „Srpsko nacionalno pitanje danas glasi: hoće li Srba uopšte biti – ili ćemo nestati mučki pobijeni od šiptarskih terorista, islamskih fundamentalista, ustaša i NATO-okupatora? Hoće li Srba uopšte biti – ili ćemo u ime demokratije i takozvanih ljudskih prava nestati utopljeni u melting pot-u Novog svetskog poretka? Hoće li Srba uopšte biti – ili će našu decu i nas potpuno uništiti abortusi, sekte, kriminal i narkomanija?”. Kao glavne neprijatelje srpstva ističu: „Cionisti (Antihrišćanski jevrejski rasisti), ustaše, muslimanski ekstremisti, šiptarski teroristi, lažni mirotnorci, partijaši, sektaši, perverzenjaci, narkomani i kriminalci”¹⁰. U svojim proglašima Obraz poziva ove grupe da se: „pokaju za svoja zlodela, inače za vas neće biti ni Božje ni ljudske milosti”.¹¹ Ova organizacija je počela sa radom devedesetih, prvo sa fokusom na izdavačku delatnost i saradnju sa SPC. Osnivač i predsednik Otačastvenog pokreta Obraz, **Nebojša Krstić** (1964-2001), je bio član redakcija i saradnik brojnih crkvenih časopisa kao što su „Svetigora”, „Monarhija”, „Pravoslavlje”, „Vojska” i dr. Nagrađen je i Svetosavskom nagradom Patrijarha Pavla 1991 godine.

Časopisi desne provenijencije

Glavna karakteristika ovih organizacija i časopisa je antizapadnjaštvo, zatim interpretacija ratova devedestih krajem XX veka, koja bazira na teoriji zavere Zapada protiv Jugoslavije i posebno Srba i Srbije (fokus je na ulozi stranog faktora u razbijanju države). Osim toga, posebnu opasnost za dalje „rastakanje Srbije i

¹⁰ <http://www.obraz.rs/index1.htm>

¹¹ Ibid.

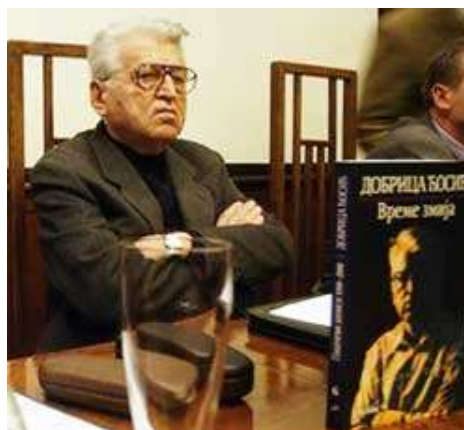
Srpstva“ vide u postojanju sekti i LGBT pokreta. Iznose tvrdnje da su se sekte devedesetih povezivale sa „gej lobijem“ sa motivacijom da se razbije država.

Među časopisima, ideloški najbliži ovim organizacijama je nedeljnik *Pečat*. Slična retorika se može naći na sajtovima pomenutih organizacija i u ovom nedeljniku. Takođe, vrlo blisku kritiku Zapada propagira časopis i sajt *Nove srpske političke misli*. U osnovi tog agresivnog nacionalizma stoji antikomunizam čime se želi sprečiti bilo kakva diskusija ili dijalog na temu nedavne prošlosti, posebno raspada Jugoslavije. Anti-komunizam je samo novi vid nacionalizma, jer ne ulazi u analizu već samo etiketira. Druga karakteristika je anti-antifašizam koji pokazuje upadljiv strah od „urbanih progej aktivista“, antifašističkog pokreta ili od „komunističkih pacova“ (isto se misli i o antifašistima). Svaki pokret stran nacionalizmu, proglašava se prozapadnim – “tuđinski instalirani i dolaridirigovani drugosrbijanci” (Vučelić, *Pečat*). Kao argumenti koriste se teorije zavere i zato je upadljiv nedostatak konkretne kritike zapadnih sistema (na primer, na meti nisu kapitalistički ili neki militantni režimi koliko vrednosni sistem, moderni stilovi života i promocija pluralnosti društva). To govori o populizmu domaće desnice, ali i o opasnostima njenog širenja.

Osim Roma, homoseksualaca, NGO, na udaru su „standardni“ etnički neprijatelji (Albanci, Muslimani i Hrvati). Dok je rasizam direktan u delovanju i proglasima *Nacionalnog stroja* i *Krvi i časti*, kod drugih je vešto prikriven – ne pominje se eugenika, već je u formi kulturrasizma koji funkcioniše po principu crno-belog prikazivanja vlastite nacije u odnosu na druge. Veličanje srpstva, poricanje ratnih zločina, i demonizacija Drugog i onih koji pokreću teme suočavanja sa prošlošću tih ratova, osnovna su obeležja. U listu *Pečat*, glavni urednik Milorad Vučelić piše: “Srpski mediji i političari i ove godine pokazali su visok stepen uvažavanja muslimanskih žrtava u Srebrenici, uz istovremeno potpuno zanemarivanje

oko tri i po hiljade srpskih žrtava u Bratuncu i okolnim selima”.¹² Prebrojavanje žrtava je jedini ugao iz koga se želi zatvoriti debata o ratovima iz devedesetih. Bez ulaženja u kontekst i hronologiju to je svojevrsni način relativizacije i predstavlja ozbiljnu prepreku istionskoj normalizaciji odnosa u regionu.

Ideolozi srpstva

Homogenizacija srpstva i mobilizacija onih koji su trebali braniti srpstvo počela je osamdesetih kroz organizovanu propagandu i sejanje mržnje prema različitostima, etnički, verski, seksualno drugačijima. Mentori te propagande bili su akademici, koji su stajali iza *Memoranduma*, ali i novinari koji su to sprovodili. Tada su intervjui akademika bili plasirani na prvim stranicama *Politike* i imali su ogroman uticaj na oblikovanje javnog mnjenja. Podsećanja radi, nedavno je upravo *Pečat* objavio intervju sa **Dobricom Čosićem** iz 1991, u kojem je ukazivao na ulogu drugih naroda Jugoslavije na integrisanje srpskog naroda početkom devedesetih godina: “... dolazak na vlast secesionističkih i šovinističkih režima u Sloveniji i Hrvatskoj, osobito albanska agresija na srpski živalj na Kosovu i Metohiji koja je trajala decenijama, dakle u toj opštoj ugroženosti sjedinjavao se srpski narod. Najava životne opasnosti od obnovljenog ustaštva u Hrvatskoj, državni teror i pravi rat protiv srpskog naroda u Hrvatskoj sa njegovim herojskim otporom danas, dovela je do prave renesanse nacionalne svesti srpskog naroda, do svesti o njegovom životnom sudbinskom jedinstvu, do uspostavljanja integralnog nacionalnog

¹² *Pečat*, Sramno posrtanje, 17. jul 2009.

identiteta. Neprijatelji Srba su Srbe učinili Srbima. A sada Srbi ne treba da budu samo Srbi".¹³

Rat je dodatno normalizovao šovinizam kao dominantnu ideologiju koja je poslužila kao sredstvo za integraciju Srba širom Jugoslavije.

Isti ideolozi praktično i danas deluju na javnoj sceni, ne samo kroz svoje knjige i aktivnosti, već i neposrednim uticajem na rasnu ideologiju desničarskih grupa u Srbiji. O tome najbolje svedoči pasivna reakcija države na sve pojave nasilja i provokacija koje dolaze iz ovih grupacija. Za vreme Koštuničinog mandata ove grupacije su dobijale ogroman javni i medijski prostor i bile su pod direktnom zaštitom vlade, vojske i SPC.

Koalicija za Evropu, koja je pobedila na izborima 2008. godine, značajno je iskoračila u pravcu uvođenja reda u javnu sferu, naročito posle odluke da se Srbija profiliše kao zemlja čiji je prioritet članstvo u EU. Kulminacija nasilja na ulicima i svim javnim prostorima (od obdaništa, škole, do porodice), i posebno nasilno ponašanje prema strancima (ubistvo mladog Francuza Tatona) bili su okidač da se država ozbiljnije angažuje na sprečavanju nasilja i kažnjavanju nosilaca takvog ponašanja.

Državni organi su preduzeli mere za razotkrivanje ubistva mladog Francuza Tatona, ali i nosilaca kampanje protiv B92 i pretnji smrću novinarki ove medijske kuće, Brankici Stanković. Razotkrivena je čitava mreža koja je učestvovala u ubistvu Tatona, kao što je uhapšen i određen broj navijača koji su identifikovani kao kolovođe pretnji koje su sa sportskih tribina upućivane Brankici Stanković.

Međutim, pripadnici pomenutih ultradesničarskih i neonacističkih organizacija još uvek su aktivni i nesmetano deluju. Može se reći da država pre reaguje na posledice nasilja nego na uzorke, imajući u vidu da navijačko nasilje jeste produkt propagande i delovanja njihovih ideoloških istomišljenika.

Tužilaštvo je pokrenulo postupak za zabranu ovih organizacija, ali još nije jasno kakav će biti ishod.¹⁴ Neophodno je da se vrši pritisak u zemlji, a i iz EU, kako bi se državni organi trajno angažovali u borbi protiv nasilja. Sudeći prema zaokretu koji je vlada napravila prema EU, može se očekivati takva orijentacija državnih organa.

Imajući u vidu da je odnos snaga u društvu još uvek neizvestan, neophodna je aktivna podrška civilnog sektora i stalno identifikovanje svih pojava iz kojih se kriju pripadnici ovih grupacija.

Zakon o zabrani manifestacija neonacističkih ili fašističkih organizacija i udruženja i zabrani upotrebe neonacističkih ili fašističkih simbola i obeležja je stupio na snagu 10 juna 2009. Shodno Zakonu sve navedene organizacije moraju biti zabranjene ili sankcionisane¹⁵

¹⁴ Liga socijaldemokrata Vojvodine je još 2005 tražila zabranu nekih od ovih organizacija ali nije bilo reakcije.

¹⁵ Imajući u vidu član 3. Zabranjuje se proizvodnja, umnožavanje, skladištenje, prezentacija, veličanje ili na bilo koji drugi način širenje propagandnog materijala, simbola ili obeležja kojima se izaziva, podstiče ili širi mržnja ili netrpeljivost prema slobodnim opredeljenjima građana, rasna, nacionalna, ili verska mržnja ili netrpeljivost, propagiraju ili opravdavaju neonacističke i fašističke ideje i organizacije ili se na drugi način ugrožava pravni poredak i 4. Zabranjuje se proizvodnja, umnožavanje, skladištenje, prezentacija, širenje ili na bilo koji drugi način upotreba simbola kojima se propagiraju ili opravdavaju ideje, radnje ili postupci lica za koje su ta lica osuđena za ratne zločine.

¹³ Pečat, Istorijaska prekretnica za srpski narod, 17. jul 2009.